

Eco Trendy - Eco Friendly

MgA. Soňa Zajacová, Ph.D.

Teze disertační práce

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta multimediálních komunikací

Teze disertační práce

Eco Trendy - Eco Friendly

Autor: **MgA. Soňa Zajacová**

Studijní program: P8206 / Výtvarná umění
Studijní obor: 8206V102 / Multimédia a design

Školitel: doc. Mgr. Ivan Titor

Oponenti: prof. Júlia Sabová, akad. mal.
doc. Ferdinand Chrenka, akad. soch.

Zlín, červen 2018

© Soňa Zajacová

Vydala **Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně** v edici **Doctoral Thesis Summary**.
Publikace byla vydána v roce 2018.

Klíčová slova: *móda, ekológia, udržateľnosť, recyklácia, nomadizmus, obezita, diéta*

Key words: *Fashion, Ecology, Sustainability, Recycling, Nomadism, Obesity, Diet*

Plná verze disertační práce je dostupná v Knihovně UTB ve Zlíně.

ISBN 978-80-7454-763-8

Hľadáme rovnováhu nielen medzi technikou a umením, ale aj produkciou a jej dopadom na spoločnosť, a tak aj na životné prostredie. Prostredníctvom dizajnu a umenia posúvame hranice poznania, vzdelávame, hľadáme nové možnosti v myslení, spracúvaní nových materiálov, štruktúr aj tvarov. I keď je umením pre každého z nás niečo iné, nemôžeme poprieť, že robí ľudí plnohodnotnejších, hlbavejších, citlivejších, kreatívnejších, vzdelanejších.

Z tvrdení odborníkov a praxe vyplýva, že bez umenia by boli životy ľudí prázdnejšie, len obal bez obsahu, bieda ducha, tak ako sa v poslednej dobe stali všetky „handry“ lacných módnych značiek. V súčasnosti pociťujeme príval a marketingový tlak nielen *fast foodov*, ale rovnako i fenoménu *fast fashion*, ktorý ovláda naše potreby - „módne receptory“. Aj vďaka nim sme sa stali „obéznymi“ v našich šatníkoch a o to prázdnejšími v našich životoch. V lekárskej terminológii je obezita závažné ochorenie, ktorej definíciu si dovoľuje dizertačná práca *Eco Trendy - Eco Friendly* metaforicky použiť i na naše ochorenie v móde. Táto obezita je spôsobená zlým životným štýlom, genetickými predispozíciami a „zvýšenou hmotnosťou v našich šatníkoch“. Náš hlad po novom tovare nás robí závislejšími a naše textilné zásoby narastajú.

Nie je čas na odevnú diétu?

Abstrakt

Dopad odevnej produkcie na životné prostredie si vyžaduje čoraz prísnejšie opatrenia v celom módnom odvetví. Preto táto práca pojednáva o postupoch vytvárania udržateľného dizajnu a zároveň zisťuje, či sa jedná len o súčasný trend, alebo pretrvávajúce hnutie. Cieľom výskumu sa stalo preskúmanie rôznych princípov vytvárania udržateľného dizajnu odevu a na základe toho vytvorenie odevnej kolekcie tak, aby bol čo najviac eliminovaný dopad na životné prostredie.

Dizertačná práca *Eco Trendy - Eco Friendly* je členená na dve hlavné časti a to teoretickú a praktickú.

Teoretická časť práce sa venuje nielen analýze hlavných pojmov, historickému vývoju, ale aj rozboru spoločnosti a konzumu. Základným predpokladom na riešenie danej problematiky v móde sa stal náhľad do spoločnosti skrz významných autorov ako Bauman, Lipovetský, Fromm i ďalší a jej vzťah k móde, odevu, i ku konzumu. Práve nadmerný konzum spôsobuje našu *Obezitu*. Na základe teoretickej rešerše vzniklo niekoľko komplexných projektov, experimentov a kolekcií, ktoré nielen reagujú, ale i predstavujú rôzne polohy ako sa dá s danou problematikou v móde pracovať.

Recyklovaná kolekcia *Nomadic*, konceptuálne spracovanie *Be part of a Obesity* vznikli ako autorské projekty. V spolupráci s odborníkmi boli realizované projekty *Instant Dress* a *Collagen Dress*, ktoré si kládli za cieľ vytvoriť ekologický textilný materiál a projekt *Reclaimed Future* vznikol na podnet grafického dizajnéra. Nadčasová kolekcia *Echelon* pre odevnú športovú značku *Isadore Apparel* poukazuje na možnosť implementácie udržateľnosti do existujúcej značky. V rámci výskumu je predstavená i prezentačná činnosť. Všetky projekty sú následne porovnané a vyhodnotené.

Práca združuje nielen súbor edukatívnych poznatkov, ale i experimentálnych a vedecko - technologických spracovaní aplikovateľných v odevom priemysle.

Abstract

The impact of clothing production on environment requires stricter measures in industry. Therefore, this thesis deals with the procedures for creating sustainable design.

As a precondition for solving this issue in fashion has become an insight into the society and its relationship to fashion, clothing, and to consumerism. Therefore, the theoretical part is based mainly on the theory of the significant philosophers and sociologists, as Bauman's *Liquid Modernity*, Lipovetsky's *Era of Emptiness*, and Fromm's off-axis modes *to have* and *to be*. Critical reflections on concepts such as fashion and trend, and the very sustainability were based on a need to clarify them and to be able to continue working in this theoretical field.

Dissertation thesis *Eco Trendy - Eco Friendly* is divided into two main parts - theoretical and practical ones. The theoretical part consists of two main sections. The first chapter dealing with the question of fashion and ecology explains problems of their own terms as fashion, clothing, trends and their inter-relations. It describes forming of mankind in society throughout history and therefore his influence on fashion.

The second chapter defines sustainable fashion. It deals with the formation and assumptions for the future. It also divides sustainability into four main categories – recycling, materials friendly to environment, timeless design and conceptual processing. It is also dedicated to new approaches and possibilities resolving the problem and future vision through new technologies.

The thesis represents not only collection of educational knowledge, but experimental and scientific-technological treatments too, which are applicable in the clothing industry.

Obsah

ÚVOD.....	9
SÚČASNÝ STAV RIEŠENEJ PROBLEMATIKY	10
CIEĽ	11
METODIKA PRÁCE.....	11
1.1 Metódy spracovania teoretickej časti dizertačnej práce	12
1.2 Teoretický rámec.....	13
EXPERIMENTÁLNA ČASŤ	14
1.3 Metódy spracovania praktickej časti dizertačnej práce	14
1.4 EXPERIMENTY	16
1.4.1 Instant Dress	16
1.4.2 Collagen Dress / Kolagénové šaty.....	18
1.5 RECYKLÁCIA	20
1.5.1 Reclaimed Future x Soňa Zajacová	20
1.5.2 Recyklovaná kolekcia <i>Nomadic</i>	22
1.5.3 Prezentačná činnosť	22
1.6 PROJEKTY NA ZÁKLADE TEORETICKÉHO VÝSKUMU SPOLOČNOSTI.....	23
1.6.1 Be part of.....	24
1.6.2 Fashion Obesity.....	25
1.7 APLIKOVANIE PRINCÍPOV UDRŽATEĽNOSTI V ODEVNEJ ZNAČKE.....	27
1.7.1 Isadore Apparel.....	27
VÝSLEDKY VÝSKUMU	29
PRÍNOS PRE VEDU, PEDAGOGIKU A PRAX.....	30
ZÁVER.....	30
SUMMARY.....	31
CONCLUSION	32
ZOZNAM LITERATÚRY	33
ZOZNAM INTERNETOVÝCH ZDROJOV	35
ZOZNAM ČLÁNKOV A PUBLIKÁCIÍ.....	37
ZOZNAM OBRÁZKOV	38
Príloha A.....	38

Príloha B.....	40
Curriculum Vitae.....	42

ÚVOD

Boli sme pozvaní na hostinu, kde sa rozprestiera roh hojnosti. V sladkej eufórii si tak užívame dni zdanlivej slobody, materiálneho prebytku, nevyčerpatelnej všehochute a blaha. Prehltáme tak nenásytne, že nevnímame obsah a zabúdame vychutnávať. Pocit prázdnoty „zajedáme“ ďalším a ďalším nepotrebným a bezobsažným produktom. Tento čas prežíva i móda samotná. Móda poháňaná médiami, trhom a biznisom. Móda, ktorú už neurčujú odevní tvorcovia, ale biznismeni, a ktorá stratila kontrolu sama nad sebou. (časť textu z DP *Eco Trendy - Eco Friendly*)

Na svetových mólach, ale aj u menších značiek, rezonuje nový „priateľský“ prístup k prírode a životnému prostrediu. S tým sa mení i stratégia celej výroby a rovnako aj marketingu. Kládie sa dôraz na výrobné procesy počnúc výberom materiálu, až po konečné spracovanie. Otázky výroby a života produktu sú však omnoho zložitejšie a predstavujú nielen zásah do životného prostredia ale i manipuláciu spotrebiteľov za účelom zisku. I tejto problematike sa práca *Eco Trendy - Eco Friendly* venuje. Rovnako pojednáva nielen o vytváraní udržateľného dizajnu a jeho princípoch, ktoré vyhodnocuje skrz autorské projekty a experimenty, ale zasahuje aj do základu spoločnosti a konzumu. V nej vidí možnosť nápravy.

Ukážkou aplikovania udržateľných postupov v odevnej značke predstavuje využitie poznatkov v praxi pri vytváraní dizajnu a kládie si za úlohu výchovu nielen dodávateľov a výrobcov, ale i zákazníkov. V pedagogickej oblasti práca apeluje na výchovu študentov, pretože výchova k udržateľným postupom spracovaní odevu je i pre nich cestou, ako sa uplatniť v módnych značkách či firmách.

SÚČASNÝ STAV RIEŠENEJ PROBLEMATIKY

Udržateľnosť

Potreba pretvárania starého odevu na nový bola tendenciou každého obdobia. Aj keď sa o udržateľnosti v móde v minulosti nepísalo a množstvo súčasných publikácií ako napr. *The Sustainable Fashion Handbook* (2012) od Sandy Black, *Identities Through Fashion* (2012) od A. M. Gonzales, či publikácia *Až na dno blahobytu* (2013) od Jána Kellera poukazuje na problémy ekológie najmä ako na problematiku dneška, neznamená to, že neexistovala. Kedysi tieto potreby ľudia inak nazývali a neuvedomovali si tieto tendencie.

V súčasnosti je ale nutnosťou o tejto téme diskutovať, inšpirovať študentov, mladých dizajnérov i zákazníkov a vytvárať udržateľnú módu. Momentálne je udržateľná móda v rozkvele o čom svedčí aj nárast prezentácií dizajnérov a značiek na svetových *Fashion Weekoch*.

Aj keď od 90. rokov sa na módnej scéne objavujú drobné prejavy udržateľnej módy a značiek, veľký návrat udržateľnosti možno vidieť na módnych mólach až v roku 2013 - 2014. Popularita udržateľných odevov rastie v posledných rokoch. Zatiaľ čo v roku 2005 bolo na LFW menej ako 5 % z návrhárov udržateľných módnych značiek, na módnej prehliadke Jar/Leto 2015 LFW bola takmer tretina návrhárov zameraných ekologicky. Odborníci z priemyslu argumentujú: udržateľný módny priemysel je teraz na ceste dlhodobého rastu (KHARPAL, 2013). Potvrdzujú to i významné veľtrhy (*Eurobike 2016, Friedrichshafen, Nemecko, 1.9.2016, ISPO 2017, 6.2.2017, Mníchov, Nemecko*). Obe výstavy ukazujú, že nové materiály a technológie smerujú cestou udržateľnosti, odolnosti a dlho trvácnosti.

V rámci implementácie udržateľného dizajnu vznikajú nielen odevné odbory zamerané na ekológiu, ale i tzv. „green“ súťaže i nové platformy na podporu dizajnérov akými sú napríklad *Ethical Fashion Forum*¹ či *Fashion Revolution*². Odevné značky sa na trhu predbiehajú, ktorá ponúka inovatívnejšie riešenia, či väčší podiel organickej bavlny v odevoch a to aj v prípade *fast fashion* značiek ako *H&M* a ďalšie. Práve podrobnejšie rozbor jednotlivých dizajnérov a značiek v tejto dizertačnej práci poukazuje na zložitost' tejto témy. Niektorí dizajnéri a značky využívajú udržateľnosť ako výbornú marketingovú stratégiu predaja. Niektoré sa snažia o transparentnosť.

Nové technológie hľadajú nové riešenia ako sa priblížiť k udržateľnosti, ale často krát predstavujú ďalšie riziká ako napríklad *nano* materiály, do ktorých sa vkladá veľká nádej. I keď sa o udržateľnosti často píše, hovorí a tvoria sa najrôznejšie kolekcie, ľudia zabúdajú na spoločnosť z ktorej vychádzajú, ktorú

¹ <http://www.ethicalfashionforum.com/>

² <http://fashionrevolution.org/>

tvoria a v ktorej viac *majú* ako *sú*. Preto je praktická časť dizertačnej práce *Eco Trendy - Eco Friendly* vedená modusom *byť*³.

CIEĽ

V súčasnosti sa neustále apeluje na zmenu postoja výrobcov a dizajnérov k životnému prostrediu. Uvedenie si ekologických dôsledkov produkcie vedie k inovatívnym výrobným stratégiám. Preto sa hlavným cieľom tejto dizertačnej práce stalo preskúmanie stavu udržateľnej módy a jej dopad na životné prostredie. Hlavnými kritériami v hodnotení módnych značiek a dizajnérov sa stali ich metódy a prostriedky vytvárania udržateľnej módy. Zmapovanie najmä zahraničných módnych značiek a dizajnérov, vytvorenie štruktúry a kategorizácia jednotlivých pojmov poslúži ako podklad k odevným kolekciam a projektom pod názvom *Diet*. Tie si kladú za cieľ vytvoriť jednotlivé odevy tak, aby predstavovali čo najmenšiu záťaž na životné prostredie.

Sekundárny cieľ

Sekundárny cieľ má edukatívny charakter. Svojou prácou chcem zvýšiť povedomie o problematike vytvárania udržateľného dizajnu predstavením výskumu študentom, začínajúcim dizajnérom a rovnako i spotrebiteľom. Cez aplikáciu na vlastných projektoch ukázať praktické možnosti udržateľnosti v lokálnom prostredí. Zároveň zistiť, či je udržateľná móda trend.

METODIKA PRÁCE

Metodika dizertačnej práce *Eco Trendy - Eco Friendly* sa delí na dve časti a to na:

- metódy spracovania teoretickej časti dizertačnej práce;
- metódy spracovania praktickej časti dizertačnej práce.

V práci vo všeobecnosti bola využitá metóda analýzy, dedukcie, komparácie, indukcie a metóda syntézy. Tie sú vymedzené nasledovne:

- metóda analýzy, na základe ktorej je využitá hlavne obsahová analýza dát z overených zdrojov;

³Podľa sociologa Ericha Fromma, ktorý hovorí o dvoch modusoch: *mať* a *byť*, kde človek nastavený na *modus mať* má potrebu vlastniť, naopak človek nastavený na *modus byť* sa zaujíma najmä o zážitky a prežívanie.

- metóda dedukcie, na základe ktorej sú dedukované skutočnosti v oblasti vývoja skúmanej problematiky,
- metóda komparácie – porovnávanie, ktorá je využívaná hlavne v oblasti porovnania jednotlivých trendov, ale i konceptov v teoretickej i výskumnej časti práce,
- metóda indukcie – úsudky vedúce k zovšeobecneniu sú využité v závere práce,
- metóda syntézy – založená na postupnom myšlienkovom zjednotení elementov, ktorá je ú využitá predovšetkým v praktickej časti práce.

1.1 Metódy spracovania teoretickej časti dizertačnej práce

Pre naplnenie cieľa dizertačnej práce bolo nutné zvoliť vhodné metódy spracovania.

Prípravná fáza písania bola zameraná na teoreticko - empirickú analýzu problematiky a bola využitá literárna metóda. Následne bola pozornosť venovaná štúdiu odbornej literatúry.

Teoretická časť dizertačnej práce sa opiera hlavne o obsahovú analýzu dát.

Tú možno charakterizovať ako procedúru na objektívny, systematický a kvantitatívny opis zjavného obsahu komunikácie (Švec, 1998).

Prístup k obsahovej analýze sa člení na kvantitatívny a kvalitatívny, pričom kvalitatívny spočíva v rozbere obsahovej stránky textu, a to na rôznych úrovniach – vysvetlenie zmyslu textu až po hlboké interpretácie (Prokša, Held a kol., 2008).

Dizertačná práca sa zamerala na obidve spomínané hľadiská. Hlavné zdroje pre realizáciu obsahovej analýzy boli získané najmä zo zahraničných publikácií a z overených internetových zdrojov. Pri koncipovaní práce bolo teda vychádzané z dostupných, spoľahlivých a aktuálnych zdrojov venujúcich sa nielen problematike spoločnosti a konzumu, ale aj vývoju módy v priebehu 20. a 21. storočia a následne udržateľným postupom vytvárania módy ako možným východiskom v budúcnosti. Analýza pozostáva z nasledujúcich častí:

- analýza spoločnosti zo sociologicko - filozofického hľadiska a jej vplyv na spotrebu;
- vymedzenie a konkretizácia pojmov móda, oblečenie, trend;
- konkretizácia pojmu udržateľná móda a zvolenie princípov jej vytvárania a to: *Recykláciou, Materiálmi šetrnými k životnému prostrediu, Nadčasovému dizajnu a Konceptuálnemu prístupu.*

Z hľadiska spoločnosti práca analyzuje vplyv premeny človeka na spotrebu v priebehu 20. a 21. storočia. Tu rozoberá jeho vzťah k móde a teda i k odevom skrz jeho potreby a naplnenia. V zmysle analýzy bolo využité i rozčlenenie celku na menšie časti. Pojmy ako móda, oblečenie, trend, udržateľnosť, skúmanie ich jednotlivých stránok, vlastností ako i vzťahov pomohli k ujasneniu problematiky. Tu hľadá práca odpoveď na otázku, či je udržateľná móda len trend, alebo trvalé východisko.

Následne predstavuje štyri základné princípy vytvárania udržateľnej módy, ktorými sú recyklácia, materiály šetrné k životnému prostrediu, nadčasový dizajn a konceptuálny prístup, nakoľko tieto atribúty sú najdôležitejšie v skúmaní udržateľnej módy.

V rámci týchto postupov bola v teoretickej časti využitá najmä deskripcia, resp. opis či priblíženie skrz postupy módných dizajnérov a značiek, ktorí sa podieľajú na vytváraní udržateľnej módy. Bola využitá i metóda komparácie, nakoľko bola zisťovaná podobnosť i odlišnosť medzi viacerými postupmi a princípmi vytvárania udržateľnej módy. Následne boli porovnané jednotlivé fakty z pohľadu viacerých autorov z domova aj zo zahraničia.

To pomohlo vytvoriť prehľad a roztriedenie podľa dôležitosti. Na základe analýzou získaných údajov práca dospela k novým poznatkom. Metódou syntézy boli zistené údaje zosumarizované do jedného celku. Využitím dedukcie vznikli nové tvrdenia pomocou niekoľkých iných všeobecných tvrdení. Vzhľadom na viaceré poznané fakty boli vyjadrené logické dôsledky.

1.2 Teoretický rámec

Teoretická časť dizertačnej práce *Eco Trendy - Eco Friendly* priniesla poznatky potrebné na orientáciu v problematike udržateľnej módy. Tieto poznatky poslúžili na tvorbu praktickej časti. Podrobnými analýzami vplyvu spoločnosti na spotrebu, definovanie pojmov a prehľad najprielomovejších dizajnérov slúži na ucelenie si pohľadu na problematiku udržateľnej módy. Teoretická časť pozostáva z dvoch hlavných kapitol.

Prvá kapitola sa zaoberá priamou otázkou módy a ekológie, kde vysvetľuje problematiku samotných termínov, ako móda, odev, trend a ich vzájomnú spojitosť. Popisuje vzťah medzi človekom a spoločnosťou v priebehu histórie a jej vplyv na módu.. Tu sa opiera o teórie významných filozofov a sociológov, ako Baumanova *Tekutá modernita* (2008), Lipovetského *Éra prázdnoty* (2008) či Frommove (2014) filozofické modusy *mať* a *byť*. Na tie poukazuje skrz svoje odevné a textilné objekty výtvarníčka Lucy Orta⁴.

⁴<http://www.studio-orta.com/en/lucy-orta>

Kritické úvahy o pojmoch, ako móda, trend a samotná udržateľnosť vychádzali z potreby ujasniť si ich význam a vedieť ako s nimi ďalej pracovať v tejto problematike.

Druhá časť teoretickej práce definuje udržateľnú módu. Zaoberá sa jej vznikom a predpokladmi pre budúcnosť. Rozdeľuje udržateľnosť do štyroch základných kategórií, a to na recykláciu, materiály šetrné k životnému prostrediu, nadčasový dizajn a konceptuálny prístup. Venuje sa i novým prístupom a možnostiam riešenia danej problematiky a víziám budúcnosti prostredníctvom nových technológií.

Do výberu kľúčových dizajnérov sú zaradení tí, ktorí posunuli problematiku udržateľnosti do riešiteľnej podoby v danej dobe a v možnostiach vtedy dostupných. Pozornosť je venovaná i novým technológiám, materiálom a možnostiam z toho vyplývajúcim.

Základné informácie z teoretickej časti práce boli použité v skriptách *Vybrané kapitoly z predmetu technologie oděvu: Móda a umění, ekologická móda* (Štraneková, Zajacová, 2015), na ktorých som sa podieľala a ktoré sú určené študentom Ateliéru designu oděvu Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně.

EXPERIMENTÁLNA ČASŤ

1.3 Metódy spracovania praktickej časti dizertačnej práce

Cieľom dizertačnej práce sa stalo preskúmanie súčasného stavu udržateľnej módy a využitie získaných poznatkov pri tvorbe vlastných projektov a odevnej kolekcie. Dôležité bolo nájsť odpoveď na otázku, ako tvoriť tak, aby zásady udržateľnosti boli v súlade s tvorbou dizajnu.

Praktická časť sa opiera o autorské experimenty a projekty. Každý z nich vychádza z odlišného chápania udržateľného dizajnu. Vzhľadom na fakt, že bolo vytvorených niekoľko experimentov a projektov, vznikla v práci potreba prehodnocovať, ktorý z nich je najbližšie k udržateľným postupom vytvárania módy a ktorý je schopným riešením v náprave našej módnjej obezity. Praktická časť vznikla na základe rešerše odbornej literatúry.

Bola využitá sekundárna analýza dát, vďaka ktorej bolo možné použiť už existujúce dáta pre potreby inak koncipovaného výskumného zámeru ako bol pôvodný zámer výskumníkov, ktorí tieto dáta zozbierali (Heaton, 1998).

Najinšpiratívnejšou bola pre praktickú časť práve filozofická stránka rešerše, ktorá sa neskôr prejavila v projektoch *Be part of* a *Obesity*. Práve pojem a neskôr aj projekt pod názvom *Obesity* sa stal ukazovateľom hlavného problému. Pojem *Obesity* predstavuje metaforické vyjadrenie hlavného problému nadmernej produkcie a následne i spotreby. V tomto smere bolo

narábané i s pojmom *Diéta* – ako označením pre riešenie problému. Ten je charakterizovaný ako predpísaný spôsob výživy odborníkom. *Ako dizajnér a odborník v módnjej oblasti si dovoľujem predpísať diétu na módnju obezitu.*

Preto bola vytvorená platforma pre správne módnje stravovanie pod názvom *Diet*, ktorá predstavuje niekoľko možností nápravy obezity.

Na základe „nasadenia“ diéty vznikli nižšie uvedené projekty. Všetky sú prezentované pod jedným projektom na web stránke:

<http://fashionobesity.weebly.com/>

1. Experiment

- a. Vývoj nového materiálu: *Instant Dress, Collagen Dress*

2. Recyklácia

- a. Recyklácia armádných prebytkov *Reclaimed Future*
- b. Kolekcia *Nomadic*
- c. Prezentačná činnosť: Módnja prehliadky a výstavy

3. Projekty vytvorené na základe teoretického výskumu spoločnosti

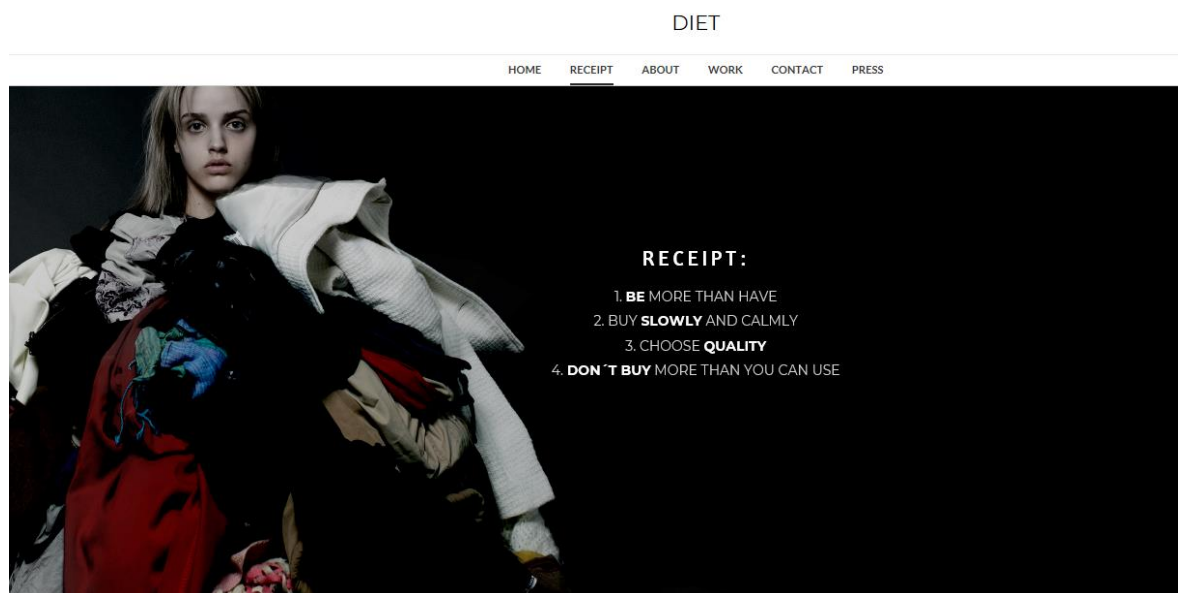
- a. Konceptuálne spracovanie projektu *Be part of*
- b. *Fashion Obesity*

4. Aplikovanie teórie udržateľnosti do praxe

- a. *Isadore Apparel* – Performance línia, kolekcia *Echelon*

Po vyhodnotení výsledkov boli analyzované fakty, ktoré vyplynuli z výskumu. Zistené údaje boli následne vyhodnotené a pomocou syntézy zosumarizované. K mnohým údajom bolo dospené dedukciou. V závere je charakterizovaný prínos dizertačnej práce a na konci je pojednané o prínose pre pedagogiku, vedu a prax.

Náhľad web stránky *Diet*:

Obr. 1. 1: Vizualizácia projektu *Diet*, web stránka, autor: Soňa Zajacová, 2018

1.4 EXPERIMENTS

1.4.1 Instant Dress

Prvotným a hlavným zámerom tejto DP bolo vytvoriť textilný materiál podľa zásad udržateľného rozvoja. Preto vznikla séria experimentov.

V spolupráci s prof. Jakubom Wienerom z Technickej univerzity v Liberci boli vytvorené materiálové experimenty. Cieľom bolo opakovane využívať odpadové vlákna na vytvorenie odevov, ktoré by sa dali zákazníkovi aplikovať priamo na jeho telo. Rovnako nájsť najlepšie parametre pre vytvorenie materiálu, ktorý spĺňa všetky stanovené vlastnosti a funkcie vhodné na odev. (Po prvom, nie zdarnom úspechu som sa obrátila na doc. Pavla Mokrejša z Fakulty technologickej z Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, kde vznikol projekt *Collagen Dress*.)

Podnetom na vytvorenie udržateľného materiálu boli meniace sa potreby zákazníkov vplyvom *trendov, proporcií a nových názorov*. Prvotnou myšlienkou sa stalo *vytváranie odevu pomocou textilnej hmoty, ktorú by som mohla ako autor, dizajnér a tvorca aplikovať na telo zákazníka priamo, prípadne na podkladový materiál*. Textilná hmota musela spĺňať všetky parametre pre nositeľnosť, ako priedušnosť, nasiakavosť, jemnosť, pružnosť a rozťažnosť.

Do úvahy bola braná myšlienka o rozpustnosti takýchto šiat, ktoré by si nositeľ strhol a ktoré by sa zmenili vo vode opäť na vlákna. Tie by sa dali opäť aplikovať do inej formy, tvarov, štruktúr. Rovnako bola riešená i otázka viacfarebného materiálu, kde by každá farba predstavovala iný druh vlákna,

a keďže z predchádzajúceho štúdia viem, že každý typ vlákna má rozdielnu hustotu, dali by sa vo vode ľahko oddeliť. To neskôr potvrdil i profesor Jakub Wiener.

Univerzita v Liberci bola zvolená kvôli pestrému sortimentu výroby a vývoja nových materiálov. Univerzita s dlhoročnou tradíciou vývoja textilu využíva najnovšie technológie. V poslednej dobe si dávajú patentovať detské dupačky na meranie teploty, vymysleli reflexné vesty a drobné doplnky, do ktorých aplikovali spomínané optické vlákno, ktoré sa nabíja pomocou malého zdroja. Pracujú taktiež na medicínskych doplnkoch, ako tkané cievy, 3D časti tela, kĺby, alebo 3D potlač na textil. Pomocou netkaných textílií tu pestujú a množia zdravé bunky.

V spolupráci s odborníkom na ekologické textilné materiály profesorom Jakubom Wienerom a s príspevím vlastných nadobudnutých skúsenosti, bolo vyskúšaných niekoľko spôsobov tvorby novej netradičnej textílie. Profesor Wiener ponúkol tri varianty tvorby ekologického spracovania odevu:

1. Vytvorenie odevu z vlákien, ktoré menia farbu. Tento variant ponúkal možnosť nastavenia farby odevu tak, aby podliehalo súčasnému trendu.
2. Up- cycling bavlneného odevu, vytvorenie produktu s nulovým odpadom.
3. Striekanie vlákien na telo, prípadne na existujúci odev (nanášanie na pletený podklad kvôli rozťažnosti, vlákna, priadze a drobné textilné útvary s dĺžkou 1- 2 cm).

Variant č. 1 predstavoval technologické spracovanie bez možnosti podieľať sa na odevu ako dizajnér a výtvarník. Keďže nebolo možné ďalej takýto odev transformovať, nebol tento variant využiteľný pre môj zámer.

Variant č. 2 bol zaujímavejší, ale opäť by som bola viac pozorovateľom procesu ako tvorcom, čo by nenaplnilo moje kreatívne vyjadrenie.

Variant č. 3 ponúkal *najkreatívnejšiu cestu vytvorenia udržateľného odevu*.

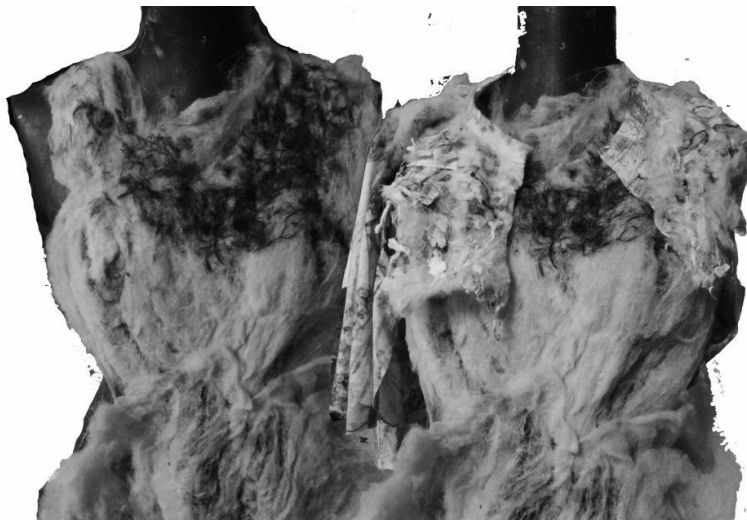
Výber a spracovanie variantu 3:

Ako najlepší variant bol zvolený spôsob nanášania vlákien spájaných vhodným lepidlom pomocou vzduchu, ktoré bolo na TUL vyhodnotené ako najekologickejšie. Zároveň táto metóda ponúkala možnosť kreatívne sa prejaviť a spracovať odev autorským spôsobom. Zvolené bolo recyklované polyesterové vlákno, z ktorého bolo plánované vytvoriť tzv. *netkanú textíliu*⁵. Dôležité bolo naštudovanie fúkaných a striekaných izolácií domov. Na základe ich princípu fungovania sme sa rozhodli pre nanášanie pomocou vysokotlakového čističa.

⁵ Netkaná textília je vrstva náhodne orientovaných vlákien, ktoré držia lepením, trením.

Ten pracuje práve na princípe tlaku a teplej vodnej pary, do ktorej sme vháňali tieto vlákna s dĺžkou 0,1 mm. Pri výrobnom procese bolo dôležité dosiahnuť bezodpadovú technológiu. Z teoretického výskumu vyplynulo, že podobný princíp spracoval dizajnér Manel Torres⁶. Jeho práca a výskum spočívali ale v tvorbe odevov pomocou špeciálne upravených polymérov, vďaka ktorým sú jeho odevy pružné, elastické. Problém u samotného nanášania bol však v nepohodlnosti. Tento proces sa neosvedčil, pretože vlákna tvoriace odev sú nanášané v mokrom stave a počas schnutia sa odev prilepil na ľudské ochlpenie. Tento problém sa objavil aj v mojom v experimente. Okrem toho aj forma samotného naneseného odevu nebola veľmi príťažlivá a preto som sa rozhodla v tomto smere viac nepokračovať.

Neúspech vytvoriť udržateľný textilný materiál na TUL preniesol pozornosť výskumu na vývoj udržateľnej kolekcie z iného materiálu než je textilný. Oslovený bol preto doc. Ing. Pavel Mokrejš, Ph.D. z Technologickej fakulty Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, ktorý ponúkol pre tvorbu odevu zatiaľ neprebádané cesty udržateľnosti, a to vytvorenie textilného materiálu z materiálov používaných v potravinárskom priemysle.

Obr. 1. 2: Nanášanie vlákien, Instant Dress, autor: Soňa Zajacová, 2015, TUL v Liberci

1.4.2 Collagen Dress / Kolagénové šaty

Po neúspechu vytvoriť instantný odev bol výskum zameraný na tvorbu kolagénových šiat v spolupráci s doc. Pavlom Mokrejšom, PhD.(UTB v Zlíne, Fakulta technologická, Ústav inžinierskych polymérov). Tu už bol experiment odklonený od myšlienky rozpustného a znovu nanášateľného odevu, ktorý môže byť dizajnérom aplikovaný priamo na zákazníka.

⁶ <http://www.fabricanltd.com/>

Cieľom spolupráce sa stalo vytvorenie odevného materiálu s čo najlepšimi vlastnosťami šetrnými k životnému prostrediu.

Doc. Mokrejš sa zaoberá spracovaním tuhých odpadov kožiarskeho a mäsového priemyslu. Využíva teda recyklačné technológie.

Kožiarsky priemysel patrí medzi typické priemyselné odvetvie, ktoré produkuje v priebehu technologického procesu značné množstvo odpadových zbytkov a prispieva tak k znečisťovaniu životného prostredia. 30 až 50 % surovín kožiarskeho a kožušnickeho priemyslu prechádza do smetí. Len 50 % celkového obsahu kolagénu surovej kože je využiteľnej vo finálnom výrobku a zvyšok - najhodnotnejšia časť komponentu, teda kolagén, zostáva stále nevyužitý. Kožiarsky priemysel produkuje teda značné množstvo kolagénového a keratínového odpadu, ktorého spracovaním vzniká možnosť získať čistý kolagén, rozpustný kolagén, želatínu a kolagénové hydrolyzáty, ktoré môžu nájsť uplatnenie v potravinárstve, farmácii, lekárstve a kozmetike. Obdobne je na tom i keratín, ktorý sa nachádza najmä v perí a v ovčej vlne. Tie sa dajú spracovať na keratínové hydrolyzáty. Najvhodnejšia technológia spracovania je enzýmová hydrolýza. Cieľom tohto recyklačného postupu bola separácia organického podielu (kolagénny hydrolyzáty) a anorganického podielu založeného prevažne na zlúčeninách chrómu. Väčšina keratínového odpadu sa spaľuje, čo je energeticky náročné a ekologicky sporné z dôvodu produkcie značného množstva CO₂ (Mokrejš, 2008, s. 15).

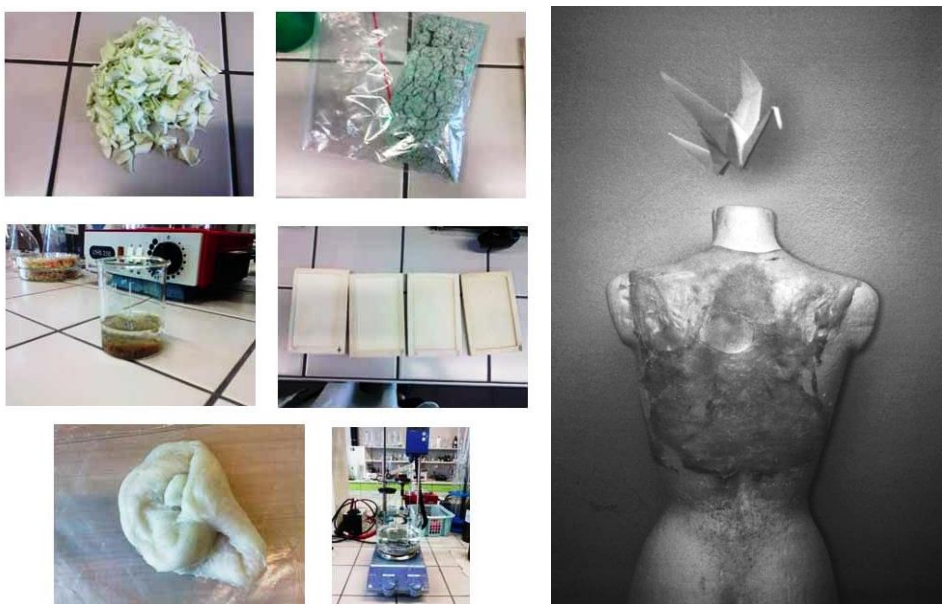
Pomocou chemických postupov vznikajú biodegradabilné hydrolyzáty vo forme filmových povlakov. Tieto hydrolyzáty boli upravované, aby vyhoveli požiadavkám súvisiacim s riešenou problematikou a jeho potenciálnych aplikácií. Celý proces je zaznamenaný v prílohe A.

V rámci troch mesiacov bolo vyskúšaných na Technologickej fakulte niekoľko nižšie popisovaných možností a riešení, ktoré sa ale časom ukázali ako nevhodné pre vytváranie požadovaného odevného materiálu.

V prvej fáze bol experiment zameraný na vytvorenie zmesi bielkoviny, v tomto prípade gleja s pomletými syntetickými textilnými vláknami a s dĺžkou 1 mm, ktoré sme pomleli na drvičke. Syntetické vlákna majú menšiu nasiakavosť oproti prírodným vláknam, a preto boli vyhodnotené ako najvhodnejšie. Prvotné fólie vznikali zmiešaním gleja, glycerolu, ktorý pôsobil ako zmäkčovadlo, a syntetických vlákien, no pre tuhosť a lámavosť boli vyhodnotené ako nevhodné pre odev. Vzniknuté vzorky boli vyhodnotené ako vhodné pre uplatnenie v módnych doplnkoch, napr. kabelkách.

V druhej fáze experimentu sa pracovalo priamo s kolagénovou hmotou, do ktorej sa vmiešali rozdrvené syntetické vlákna. Vytvorenie tohto materiálu podliehalo prísny chemicko – technologickým zásadám a už pri prvých laboratórnych experimentoch bolo náročné formy a štruktúry budúceho materiálu či odevu ovplyvňovať. Rozhodla som sa v tomto experimente

pokračovať, keďže som sa u doc. Mokrejša stretla s veľkým entuziazmom a chuťou vytvoriť niečo nové. Jeho fascinovalo preniesť jeho poznatky a výskumy do odevu a mňa vytvoriť odev z niečoho neodevného. Rovnako i v druhom pokuse bol pridávaný glycerol na zmäkčenie. Hmota bola tvarovaná priamo na figuríne a neskôr čiastočne usušená. Po vysušení bol kolagénový korzet stiahnutý z figuríny. Nastal rovnaký problém ako pri prvom pokuse, po úplnom usušení sa hmota stala opäť nepoužiteľnou pre funkčný odev s vlastnosťami vhodnými pre nositeľa (nasiakavosť, mäkkosť, priedušnosť, hrejivosť atď.) Tvorba textilného materiálu nebola úspešná aj napriek veľkému zariadeniu nielen z mojej strany, ale i doc. Mokrejša. Vytvorený kolagénový materiál je vhodný pre vytváranie sôch a výtvarných objektov, pri ktorých nie je potrebné dbať na fyziologické vlastnosti materiálu.

Obr. 1. 3: Príprava materiálových skúšok, Collagen Dress, 2016

1.5 RECYKLÁCIA

Keďže sa v lokálnych podmienkach doposiaľ nepodarilo úspešne vyvinúť textíliu vhodnú na tvorbu celej autorskej kolekcie, práca hľadá riešenia s dostupnými surovinami.

Na princípe vytvárania udržateľnej módy recykláciou vznikli dva projekty.

1.5.1 Reclaimed Future x Soňa Zajacová

Na základe poznatkov z výskumu udržateľnej módy a s dôrazom na požiadavky recyklácie bol na podnet web dizajnéra Maroša Šmeringa vytvorený projekt *Reclaimed Future x Soňa Zajacová*. Šmeringaiovým cieľom bolo

vytvoriť hnutie prezentované skrz jeho web stránku. Tá mala ponúkať produkty z prerobených prebytkových produktov. Jedným z prvých produktov sa mali stať aj armádne prebytky, ktoré som mala ako odevný dizajnér prerobiť. Jeho úlohou následne bolo uviesť tieto odevy na trh.

Armádne prebytky, ako stany, spacie vaky a padáky, boli využité pre novo začínajúce hnutie, ktoré sa snaží o podporu udržateľného rozvoja a pracuje len s prebytkovým tovarom. Podstatou kolekcie sa stalo prešívanie starých, vyradených stanov, spacích vakov a padákov na plne funkčné odevy pre súčasného mestského nomáda tak, aby ho odevy, teda bundy a nohavice, nielen chránili, ale vytvorili mu zároveň priestor na uskladnenie potrebných vecí. Recyklácia sa v tomto experimente ukázala ako správna voľba pre vytvorenie tejto zadanej kolekcie odevov. Paradoxne najväčším problémom bolo získavanie armádnych prebytkov. Treba podotknúť, že v rámci nášho územia bolo nemožné získať vyradené stany a padáky, i keď je ich na skladoch nadbytok. Dostupnosť takýchto produktov bola pre nás ako maloodberateľov veľmi obmedzená, keďže požadované množstvo na odber bolo minimálne 2 tony. Takéto množstvo nebolo možné uskladniť. Prebytky boli preto získavané zo zahraničných internetových obchodov, čím by sa produkt zbytočne predražoval.

Z hľadiska dizajnu odevu sa podarilo vytvoriť prototypy kabáta, nohavíc a ruksaku pre značku *Reclaimed Future*. Veľkou škodou je, že tento projekt nebol zo strany web dizajnéra dokončený, pretože mal veľký potenciál na úspech, i keď obdobnými spôsobmi recyklovania prebytkov pracuje na Slovensku viacero značiek.

Obr. 1. 4: *Reclaimed future*, kabát, autor: Soňa Zajacová, 2015

1.5.2 Recyklovaná kolekcia *Nomadic*

Kolekcia *Nomadic* vychádza z dvoch princípov. Prvým je *nomadizmus*. Druhým je *recyklácia* už existujúcich odevov na niečo nové. Znovu pretvorenie nepoužívaných odevov a rozličných odpadových materiálov dostáva v procese pretvárania novú formu.

Nomadizmus

Tendencia spájať ekológiu s nomadizmom a putovaním určila výtvarnú podobu celej kolekcie.

Život nomádov je pre mňa fascinujúci a stáva sa symbolom toho, že ľudia v skutočnosti k životu nepotrebujú príliš veľa. Na svojich cestách využívajú len to najpotrebnejšie, a to ich núti nielen k skromnosti, ale najmä k flexibilita a kreativite tak, aby aj z mála mohli vyťažiť mnoho. Ako využiť jednu vec viacerými spôsobmi?

„Kočovníci v pomere k usadlým kultúram sú málo „materialistické“ spoločnosti a predstavujú nie príliš čitateľné kultúry. Tým, že sú tieto skupiny nútené sa sťahovať, majú minimálne materiálne požiadavky“ (Čermáková, 2012, s. 13).

Recyklácia

Zobierané odevy, kabelky, bezpečnostné pásy z vrakovísk predstavujú základné komponenty na tvorbu kolekcie. *Redizajn*, teda premena nepotrebných odevov, prebytkov na nový odev prostredníctvom recyklácie, je zachytená v každom momente kolekcie a jednotlivých modelov. Či už sú to darované odevy, alebo bizarné a viac pre moderného človeka nevyužiteľné kúsky z vrakovísk, alebo samotné spracovanie týchto materiálov. Okrem recyklovania prešíváním hľadám aj iné možnosti spracovania textilu. Napríklad holenie kožuchov prinieslo iný pohľad na recyklovanie odevov nielen šitím. Holenie predstavuje odľahčenie už existujúceho odevu na cesty. Zvyšky z oholeného kožucha slúžia ako výplň do ďalších odevov. Vzniká v tvorbe akési *migrovanie* častí z jedného odevu na druhý. Považujem to za autorský prínos v rámci riešenia problematiky recyklácie kožuchov.

1.5.3 Prezentačná činnosť

Rozšírená kolekcia *Nomadic* mala množstvo pozitívnych ohlasov, o čom svedčia viaceré spolupráce a prezentácie na módnych prehliadkach, ako Unique Fashion Week v Prahe, Košice Fashion Week, Habitus Baltija v Rige, a výstavách ako Salón architektov v Prahe, Satelit v Bratislave, vid' príloha B.

Habitus Baltija 2015, Riga Fashion Week, Lotyšsko

Súťaž v Rige predstavila súťažiacich z deviatich krajín. Účasť na fashion weeku v Rige ukázala, že v súčasnosti by sme mali vkladať budúcnosť do nových materiálov. Víťazné kolekcie predstavili najmä inovatívne materiály. Porovnaním víťazných kolekcií s recyklovanou kolekciou *Nomadic* vyplýva, že v nej chýbalo práve prepojenie s novými technológiami a materiálmi. I pre samotnú porotu a publikum bola recyklovaná kolekcia veľmi zaujímavá, ale prvenstvo získali nové prístupy v inovácii a technológiách. Kolekcia *Nomadic* bola ale jedinou, ktorá prezentovala udržateľnú módu.

Obr. 1. 5: Kolekcia *Nomadic*, súťaž *Habitus Baltija*, Riga, Lotyšsko, autor: Soňa Zajacová, 2015

1.6 PROJEKTY NA ZÁKLADE TEORETICKÉHO VÝSKUMU SPOLOČNOSTI

Počas výskumu vzniklo niekoľko projektov, ktoré predstavujú udržateľnú módu, z môjho pohľadu neboli dostačujúce. Aj keď predstavujú udržateľné postupy vytvárania módy, nezodpovedali otázky nadmernej produkcie. Potreba hľadania odpovedí na dnešný konzum a jeho nápravu, teda nápravu našej módnej obezity ma priviedla k potrebe nahliadnuť hlbšie do spoločnosti. Preto vznikli nasledujúce projekty.

- a) Konceptuálne spracovanie *Be part of*
- b) *Fashion Obesity*

1.6.1 Be part of

Tento projekt sa usiloval o to, aby sa nositeľ prostredníctvom odevu stal súčasťou jedného celku, no zároveň aby mu bol ponechaný status jednotlivca - individualistu.

Spájanie ľudí - jednotlivcov je vnímané ako východisko k lepšej spoločnosti, menšej povrchnosti, väčšej uvedomelosti, a to je i prvým predpokladom k pozitívnejším zmenám v rámci životného prostredia.

Myšlienka spájania ľudí skrz odev v projekte *Be part of* je predstavená skrz celistvý grafický obraz, plochu, fotografiu prípadne kresbu, ktoré nesú určitý názor či myšlienku. Následne je celok vizuálne rozdelený na niekoľko častí tak, že každý človek môže vlastniť len jednu časť, ktorá je výsekom z celku. Tak je jedna plocha rozdelená medzi viacerých zákazníkov - nositeľov. Každý vlastní teda len kúsok, ktorý je originálny. Spojením všetkých originálnych kúskov vzniká opäť celok. Tak je umožnené človeku patriť skrz odev do *komunity*, ktorá zastáva spoločný názor, či postoj. Z teoretického výskumu je potvrdené, že pocit patriť niekam, či už je to komunita, alebo druh spoločenstva znamená pocit psychického naplnenia, teda nositeľovi je ponúknutý modus „*byť*“ a nepotrebuje ďalej hľadať svoje miesto.

Autorskou ideou bolo preto navrhnutie a vytvorenie série tričiek, ktoré by sa predávali on-line. Vytvorené z udržateľných materiálov, kde nositeľ bude súčasťou uvedomelej komunity, ktorá bude skrz web stránku informovať o súčasnom stave životného prostredia na Slovensku.

Prvý krát bola táto myšlienka testovaná ako projekt pre Univerzitu Tomáše Bati v Zlíně. Vznikla séria hodvábných šatiek, založená na tomto princípe. Vzor na šatkách predstavoval môj autorský pohľad na mesto Zlín. Pomocou digitálnej kresby boli prenesené budovy a mapa Zlína do štylizovanej podoby.

Idea projektu *Be part of UTB* mala predstavovať najmä apelačný charakter na spoločnosť, kde si nositelia uvedomia pocit, že patria k UTB tak, ako to sám názov naznačuje a tieto šatky nadobudnú o to väčšiu hodnotu. V tomto projekte bola myšlienka prezentovaná veľmi pozitívne, no ďalším projektom bola nová zákazka *Be part of UTB II.* pre iné oddelenie Univerzitu Tomáše Bati v Zlíně. Vtedy sa ale skutočná idea mojej tvorby úplne vytratila a zo šatiek sa stal len propagačný produkt. Práve preto som sa rozhodla pozastaviť i výrobu tričiek a hľadať riešenie ako poukázať na spoločnosť a jej konzum inou cestou.

Na ukážku je priložený návrh tričiek s potlačou skládky nachádzajúcej sa v trenčianskom kraji. I keď fotografia predstavuje základ pre dobrý dizajn na potlač, v skutočnosti predstavuje skládka environmentálny problém zapríčinený človekom. Fotografiu skládky a aj návrhy k projektu *Be part of UTB* je možné nájsť v dizertačnej práci *Eco Trendy - Eco Friendly*.

Obr. 1. 6: Vizualizácia kolekcie tričiek *Be part of*, autor: Soňa Zajacová

1.6.2 Fashion Obesity

Množstvo odevov v našich šatníkoch predstavuje síce hmotné naplnenie, ale zároveň i vnútornú prázdnotu...

Cieľom tohto projektu sa stalo poukázať na nadmerné presýtenie našich šatníkov odevmi. Ten je prezentovaný na web stránke pod názvom Diet.

V dobe úplného presýtenia trendmi, kde sa postupne zmazávajú všetky hranice štýlov a názorov, je práve tento projekt ukážkou našich potrieb vlastniť. Na potrebu vlastniť teda na modus „mať“⁷ je poukázané priamo skrz človeka a jeho odevy, ktoré vlastní a ktoré má nadobudnuté a uložené vo svojom šatníku. Vznikla séria fotografií na základe autorskej teórie vplyvu *fast fashion* na *fashion Obesity*, skrz ktorú je zachytené a poukázané na nadrozmernosť, či „nadváhu“. Poukázanie na ňu by malo viesť k náprave.

Odevy boli rozdelené na dve sezóny Jar/Leto a Jeseň/Zima tak, ako väčšinou tieto odevy využívame. Následne boli tieto odevy naobliekané na človeka. Tak

⁷inšpirovaný teóriou Ericha Fromma vid'. s. 28.

vznikol interaktívny projekt, kde sa do centra udržateľnej módy dostáva sám spotrebiteľ, ktorý je konfrontovaný s množstvom odevov, ktoré vlastní.

Projekt má ukázať spotrebiteľom ich konzum v skutočných rozmeroch a priviesť ich k premýšľaniu nad všetkým, čo si v budúcnosti kúpia a akú hodnotu to bude pre nich predstavovať. Či to bude opäť len „nevýživná“ presýtenosť lacnými *fast fashion* značkami, alebo sa poučí a prejde na *Diétu* a zameria svoj nákup síce k drahším, no zároveň i k *výživnejším* odevom, ktorých k svojmu naplneniu nepotrebuje príliš veľa.

Projekt predstavuje edukatívnu rovinu. Komunikuje s publikom skrz ich vlastné odevy a poukazuje na nadbytok v ich vlastných šatníkoch.

Práve dnes je tá doba, kedy nestačí len nahrádzať udržateľnejšie prostriedky ešte „udržateľnejšími“, ale naozaj sa pozrieť do svojich šatníkov a prevziať zodpovednosť za všetko, čo vlastníme a čo nadobúdame každým ďalším nákupom. Myslím, že práve zodpovednosť by mala byť základnou stratégiou našej diéty. Diéty nielen u zákazníkov a ich striedmosť pri nakupovaní, ale aj dizajnérov, značiek a veľkých korporácií, ktoré tieto odevy vytvárajú.

Naplnenie a realizácia: oslovovať čím ďalej, tým viac ľudí skrz tento projekt a usporiadať výstavu s fotografiami *Obesity* tak, aby oslovila širšiu verejnosť.

Obr. 1. 7: *Obesity*, foto: Mário Vančo, autor: Soňa Zajacová, 2018

1.7 APLIKOVANIE PRINCÍPOV UDRŽATEĽNOSTI V ODEVNEJ ZNAČKE

1.7.1 Isadore Apparel

Značku *Isadore Apparel*⁸ založili bratia Martin a Peter Velitsovci v roku 2013 v snahe preniesť svoje dlhoročné skúsenosti a poznatky z profesionálneho peletónu do módného priemyslu. Využitie ich skúseností spolu s dobrým a kvalitným dizajnom vytvára oblečenie pre aktívny cyklistický životný štýl. Značku prezentuje *výroba s lokálne, sociálne a environmentálne zodpovednými výrobcami*. Zakladatelia sa usilujú o to, *aby výroba a produkty mali čo najmenší dopad na prírodu a aby si každý mohol užiť ten najkrajší pocit v prírode s bicyklom*.⁹

Pod touto značkou pracujem ako spolu - dizajnér a vývojár produktov od roku 2016. Prijatie do tejto značky podporil môj záujem o ekológiu v módnom odvetví. V duchu udržateľnosti pracujeme aj na nových líniách a kolekciách. Kolekcia pod názvom *Echelon*, ktorej komunikačným prostriedkom sa stal citát od Dietra Ramsa: „As little design as possible“ predstavuje spojenie minimalizmu s funkčnosťou. Cieľom bolo predstaviť nadčasovosť, dôraz na kvalitu šitia a spevnenie švov a v neposlednom rade na udržateľnosť. Tá je podporená používaním tzv. *green* materiálov, ktoré sú momentálne na vzostupe. Dopyt po takýchto materiáloch núti i dodávateľov sledovať, vyvíjať a naplniť potreby odberateľov, a to sme schopní ako výrobcovia ovplyvniť.

Dizajn je založený na dôslednom výbere materiálov, ktoré zaisťujú trvácnosť odevov pri vysokých výkonoch. Dôraz je rovnako kladený na nové a inovatívne technológie spracovania.

Napríklad ťaháčik bežca na drese je navrhnutý tak, aby spĺňal požiadavky na aerodynamické vlastnosti a zároveň bol dostatočne pevný. Silikónová guma, ktorá drží dolný kraj dresu pred vytiahnutím, má nielen z rubnej strany silikón, ale z lícnej strany reflexný pruh, ktorý zvyšuje bezpečnosť cyklistov na cestách. Švy sú dvojmo štepované a v namáhaných častiach sú spevnené uzávierkami. Niektoré švy sú podlepené špeciálnymi nažehľovacími transfermi, ktoré bránia vytrhnutiu, prípadne vytiahnutiu stehu. Keďže sú odevy vytvárané na základe udržateľnosti, každý deň vyvstávajú otázky ako redukovať dopad výroby na životné prostredie. Riešenia udržateľnosti sú hľadané vo všetkých procesoch tvorby produktu, teda od výroby samotných priadzi, až po balenie hotového odevu. Tieto výzvy prinášajú ale i neustále prehodnocovanie a kompromisy medzi dizajnom a skutočne dostupnými udržateľnými riešeniami, materiálmi a technológiami.

⁸<https://isadoreapparel.com/>

⁹ <https://isadoreapparel.com/sk/nas-pribeh>

Veľký záujem momentálne badať na trhu ohľadne vysoko odolných materiálov. Tento trend je žiadaný v každom športovom odevu. Potvrdzujú to i posledné dva významné veľtrhy (*Eurobike 2016, Friedrichshafen, Nemecko, 1. 9. 2016, ISPO 2017, 6. 2. 2017, Mníchov, Nemecko*). Obe výstavy ukazujú, že nové materiály a technológie smerujú cestou udržateľnosti, odolnosti, dlho trvácnosti a zároveň by mali spĺňať pohodlnosť, tzv. *second skin*. Prezentované sú i špeciálne úpravy materiálov, ako nanášanie keramických vrstiev, spevňovanie prírodných vlákien novými syntetickými vláknami, ako napr. *cordura, tencel* a ďalšie. Okrem udržateľnosti možno vnímať na trhu i veľký nárast spracovania odevov tzv. *bondingom*, kedy dodávatelia predstavujú nové možnosti spracovávania textílií, a to lepením švov.

Slogan značky *Isadore Apparel „By riders for riders“* („Od jazdcov pre jazdcov“) vyjadruje spôsob, akým firma pristupuje k vývoju nových výrobkov. Každý prototyp je okamžite testovaný v podmienkach skutočných závodov a následne okamžite upravovaný podľa pripomienok jazdcov. To vnímam ako dizajnér veľmi pozitívne. Vďaka tomu sme schopní predísť nielen reklamáciám, ale dokážeme vyprodukovať kvalitný produkt otestovaný v tých najväčších záťažoch. Kolekcia *Echelon* je zbavená nepotrebných detailov a každý prvok má svoju funkciu. Jediným skrytým odkazom spotrebiteľovi je citát už spomínaného Dietra Ramsa, ktorý je skrytý vo vnútornom vrecku.

Až teraz v praxi vychádzajú na povrch všetky problémy spojené nielen s tvorbou odevu, ale aj jeho cestou k zákazníkovi. Ako dizajnér preberám zodpovednosť za to, čo vytvorím. Skrz tieto odevy môžem zákazníka vzdelávať. Rovnako dôležitú úlohu zohráva vytváranie dopytu u dodávateľov v rámci udržateľných materiálov, priadzí a vlákien.

Zatiaľ čo v autorskej kolekcii bolo dovolené experimentovanie a kládol sa dôraz najmä na estetiku, v kolekcii *Echelon*, ktorá smeruje k širšiemu publiku, si nemôžeme dovoliť veľké experimenty. V kolekcii *Nomadic* bolo možné recyklovať všetok odpad, v kolekcii *Echelon* sa zmeny zavádzajú oveľa pomalšie, ale o to sú trvácnejšie.

Nadčasový dizajn s kvalitnými materiálmi je tak sprístupnený našim zákazníkom, ktorí žiadajú najmä funkčný, praktický a dlhotrvácny odev, ktorý v prvom rade chráni pred poveternostnými vplyvmi, dažďom, vetrom, chladom i teplom a zároveň umožňuje pohodlné nosenie. Tieto podmienky musí splniť kvalitný dizajn s dôrazom na prevedenie detailov.

VÝSLEDKY VÝSKUMU

Všetky projekty boli sprevádzané ideou metaforických termínov *Obesity* a *Diéty* a ich definícií. Zatiaľ čo *Obezita* pomenovala problém v móde, *Diéta* hľadala riešenie a východiská skrz projekty a experimenty.

Projekty *Instant Dress* a *Collagen Dress* majú dobré predpoklady priblížiť sa k udržateľnosti, no použité technológie neboli postačujúce na jeho reálne uskutočnenie.

I keď bolo vyskúšaných niekoľko ciest a ekologický, textilný materiál sa nepodarilo vytvoriť, nie sú pokladané tieto experimenty za márnú snahu, ale skôr ako možnosť posúvať hranice v budúcnosti. Recyklovaná kolekcia *Nomadic* predstavuje vhodnejšiu z ciest udržateľnosti. V lokálnom prostredí je najjednoduchšia a aj najvyužívanejšia. V recyklácii je ukázaná cesta ako tvoriť tak, aby sa znížila produkcia odpadu a zároveň sa nevytratila naša potreba tvoriť. I keď sa podarilo predať časť kolekcie, extravagantnosť modelov neumožňuje plné využitie a práve preto sa tieto odevy stavajú nevyužitými. To z pohľadu udržateľnosti nie je pozitívne.

Reclaimed Future x Soňa Zajacová: recyklácia armádnych prebytkov sa ukázala ako jedna z dobrých volieb z hľadiska úspory času, energie a základných surovín. Okrem nadčasového dizajnu má tento odev výhody i z hľadiska trvácnosti, keďže armádne odevy, stany, spacie vaky aj padáky sú z dlhotrvácnych materiálov navrhnuté a zložené tak, aby odolali nielen veľkým záťažiam, ale aj aby človeka dostatočne ochránili. Problém vznikol pri získavaní prebytkov.

Be part of, Obesity predstavujú výtvarnú časť tvorby inšpirovanú rozborom spoločnosti. V rámci celkovej myšlienky a sprostredkovania ideí zákazníkom sa ale projekt *Be part of* nepriblížil k udržateľnosti. Tak, ako bolo predpokladané, táto idea má tendenciu stať sa opäť len spotrebným tovarom a myšlienka sa môže ľahko stať dobrým marketingovým nástrojom. Na rozdiel od toho, projekt *Obesity* sa osvedčil ako dobrý prostriedok pre výchovu a vzdelávanie o nadmernej produkcii a konzumácii.

Z osobného pohľadu sa prikláňam k postojom spomínaného sociológa Jana Kellera. Z pozície dizajnéra si ale uvedomujem zodpovednosť, ktorú preberám ako tvorca. Preto musím využívať nadobudnuté poznatky tak, aby bol negatívny vplyv produkcie odevov na životné prostredie čo najmenší. Všetky poznatky sa preto snažím aplikovať vo fungujúcej značke *Isadore Apparel*. Snaha ovplyvniť chod tejto značky sa ukazuje ako správna cesta. Tam vidím možnosti a prostriedky ako pracovať v odevnom priemysle a zároveň sa držať vízie udržateľnosti. Ako rešpektovaná cyklistická značka na trhu má potenciál ovplyvniť lokálnu i svetovú scénu. Skrz tieto odevy môžeme komunikovať, informovať, poučovať a vzdelávať zákazníkov. Preberám tak plnú zodpovednosť za vytvorený odev.

Práve v *edukatívnej* rovine, či už ako dizajnér, alebo pedagóg vidím ten najväčší potenciál ako ovplyvniť módnú scénu skrz študentov, dizajnérov, krajčírov, výrobcov materiálov a zákazníkov.

PRÍNOS PRE VEDU, PEDAGOGIKU A PRAX

Dizertačná práca *Eco Trendy - Eco Friendly* prináša nielen prehľad a roztriedenie, ale aj otvára nové možnosti ako tvoriť odevy v súlade s udržateľnosťou pre vedu a výskum. Ponúka možnosť nahliadnuť do nových technológií, čím sme schopní ako dizajnéri meniť vlastnosti a možnosti odevu. Zároveň ale pripomína, že i nové technológie prinášajú nové problémy. V pedagogickej oblasti môžeme hovoriť nielen o vzdelávaní, ale hlavne o výchove. *Vzdelávať a systematicky usmerňovať mladých dizajnérov, ľudí, spotrebiteľov, je najdôležitejšou časťou práce.* Viesť študentov k udržateľnému dizajnu je i pre nich cestou, ako sa uplatniť v módnych značkách či firmách. Uvedomelosť priťahuje nielen nových investorov, ale i zákazníkov. Sprísňujúcimi zákonmi a podmienkami sa kladú i väčšie nároky na spracovanie dizajnu produktu udržateľným spôsobom, čo je veľkou výzvou. S touto problematikou sme dnes konfrontovaní každý deň bez ohľadu na to, či ide o potraviny, textil, automobilový priemysel. Byť uvedomelý v tomto smere znamená napredovať, hľadať východiská a rozvíjať možnosti. Preto by mali byť i študijné predmety zamerané na udržateľnosť čo najskôr integrované do študijných osnov. Študenti sú vedení k pochopeniu širšej úlohy dizajnu smerom k spoločnosti a jeho kultúrnej, sociálnej a ekologickej úlohe.

S rozvojom vedy a techniky sa mení naše prostredie a mení sa aj prístup nášho myslenia k tvorbe a spracovaniu. Najväčšie módné značky pripustili, že ak nebudú držať krok s udržateľnosťou, nemôžu prežiť na trhu. Firmy a podniky budú musieť časom hľadať východiská, ako zmeniť smer a hľadať cesty a spolupráce i vo vede a výskume, ktorý je ale momentálne veľmi obmedzený. Tak ako prístupy spomínaných dizajnérov v dizertačnej práci, i praktická časť práce *Eco Trendy - Eco Friendly* ponúka z vedecko - technologického hľadiska počiatkové nápady, ktoré neuspeli, ale majú potenciál v rozvoji. Sú platformou pre posun v blízkej budúcnosti a ich aplikácia do praxe je čoraz reálnejšia.

ZÁVER

Cieľom práce bolo preskúmanie stavu udržateľnej módy v súčasnosti a následne jeho rozdelenie do kategórií. To bolo dôležité nielen pri zorientovaní sa v tejto problematike, ale následne sa stalo i teoretickou podporou pre tvorbu praktických projektov tak, aby boli zásady spracovania v súlade s požiadavkami udržateľnosti. Dizertačná práca *Eco Trendy - Eco Friendly* sa pokúša priniesť súhrn najdôležitejších princípov spracovania udržateľného dizajnu. Zdanlivo

prelínajúce sa pojmy boli vymedzené a charakterizované. Vďaka tomu sa javí celá *eko* - problematika prehľadnejšia a je menej zavádzajúca i pri výučbe udržateľnej módy. Zároveň odpovedá na otázku, či je ekológia v móde len trend. Príklady z teoretickej časti i z praxe potvrdzujú, že udržateľnosť v módnom svete je nevyhnutná a neustále rastie na sile. Teda nie je trend.

Teoretická časť DP bola použitá ako podklad k vytvoreniu praktickej časti. V rámci praktickej časti práca ponúkla 4 základné predpoklady vytvárania udržateľnej módy: recykláciou, materiálmi šetrnými k životnému prostrediu, nadčasovým dizajnom a konceptuálnym prístup. Počas štúdia boli vyskúšané všetky princípy. Nie všetky sa však ukázali ako dobré riešenia v lokálnom prostredí.

Výskum ukázal, že edukatívna rovina je najlepším riešením v náprave našej módnjej *Obesity*. Práca pre značku *Isadore Apparel* a predstavenie projektu *Obesity* sú najvhodnejšími prostriedkami ako zasiahnuť pozitívne do módného biznisu.

SUMMARY

The aim of dissertation thesis is to explore state of sustainable fashion nowadays. Resulted knowledge is used for further projects, experiments and fashion collections. It has been important to find out how to create design in accordance with principles of sustainability.

Dissertation thesis *Eco Trendy - Eco Friendly* is divided into two main parts - theoretical and practical ones. The theoretical part consists of two main sections. The first chapter dealing with the question of fashion and ecology explains problems of their own terms as fashion, clothing, trends and their inter-relations. It describes forming of mankind in society throughout history and therefore his influence on fashion. As a precondition for solving this issue in fashion has become an insight into the society and its relationship to fashion, clothing, and to consumerism. Therefore, the theoretical part is based mainly on the theory of the significant philosophers and sociologists, as Bauman's *Liquid Modernity*, Lipovetsky's *Era of Emptiness*, and Fromm's off-axis modes *to have* and *to be*. Critical reflections on concepts such as fashion and trend, and the very sustainability were based on a need to clarify them and to be able to continue working in this theoretical field.

The philosophical and sociological part of the theoretical research was the most inspiring one. Shift of the term *Obesity* into fashion realm became diagnosis, which remedy is metaphorical *Diet*. *Diet* as a prescribed way of alimentation by specialists. Let us do the same for fashion and we have designer prescribing diet for fashion obesity. A merit of the work is characterized in the summary part. It consists of merit for pedagogy, science and design practice.

The practical research consists of several complex projects, experiments and collections. *Nomadic* collection, *Be part of* and *Obesity* incurred as artistic projects. In cooperation with experts we have implemented projects *Instant Dress* and *Collagen Dress*, project *Reclaimed Future* was initiated by a graphic designer.

Collection *Echelon* for the sport brand *Isadore Apparel* refers to the possibility of implementing sustainability into the yet existing brand.

Be a Part, *Obesity* represent the conceptual part of the collection. It could serve for educational purposes, for focusing on the problem of overproduction, but very easily it could become just another consumed article. Project *Instant Dress* has got good preconditions to become sustainable, but technologies used for its creating were not sufficient to finalize it. Project *Reclaimed Future*: recycling of army's overproducts seemed to be very promising from ecological point of view, but problem occurred with obtaining the materials.

Recycled collection named *Nomadic* presents one of good suitable ways of sustainability. However, ecological textile material has not been evolved, despite my effort and help of other specialists.

Isadore Apparel as yet existing fashion brand shows great potential for change towards sustainability. Not only ethics of this brand is bound by ecological ideas, but its position on local and worldwide market creates an important source of influence for other companies.

CONCLUSION

Research of the sustainability in present fashion and its division to several categories was important for creation of collection. Dissertation thesis gathers the most important theory parts of sustainable design. Seemingly similar terms were explained in their proper sense and it helps to make ecological issue more transparent in the field of theory or education. Practical part roots in its theory and it offers four basic principles of sustainable fashion: recycling, environment friendly materials, timeless design and concept. I used all of them during the study term. But not all of them were fruitful in local circumstances.

The dissertation thesis is not only a set of educational knowledge, but also experimental and scientific-technological processing applicable in the clothing industry.

ZOZNAM LITERATÚRY

1. BAUMAN, Zygmunt. *Tekuté časy - Život ve věku nejistoty*. Vydavatel'stvo: Academia, 2008, ISBN 8020016560.
2. BAUDOT, Francois. *Móda Storočia*. Bratislava: Ikara.s., 2001, ISBN 80-551-0127-2.
3. BLACK, Sandy, ALEXANDER, Hilary. *The Sustainable Fashion Handbook*. Thames & Hudson; Reprintedition, 2012, ISBN 0500290563.
4. BLACK, Sandy. *Eco-chic: The fashion paradox*. Black Dog Publishing, 2011, ISBN 9781906155094.
5. BLACKMA, Cally. *100 Years of Fashion*, Publisher: Laurence King Publishers, 2012, ISBN-10 1856697983.
6. BRADDOCK, Sarah E. a Jane HARRIS. *Digital vision for fashion + textiles: made in code*. Thames and Hudson Ltd, 2012, ISBN 978-0-500-51644-7.
7. BRAMSTON, David. *Basics Product Design 02: Material Thoughts*. AVA Publishing, Vyd. 3. 2009. ISBN-10 2940373876.
8. BROWN, Sass. *ReFashioned: Cutting- Edge Clothing from Upcycled Materials*. Laurence King Publishing, 2013, ISBN-10 1780673019.
9. CAESAR, Michael. *Umberto Eco: Philosophy, Semiotics and the Work of Fiction*, Polity, Vyd. 1. (August 3, 1999), ISBN-10 0745608507.
10. COSTANDI, Moheb. *Lidský mozek: 50 myšlenek, které musíte znát*. Vyd. 1. Praha: Slovart, 2014, 208 s. ISBN 978-80-7391-846-0.
11. CLODFELTER, Richard. *Retail Buying: From Basics to Fashion*, Fairchild Books, Vyd. 3. ISBN-10 1563677032.
12. ČERMÁKOVA, Eva. *Krajini Cizích časů: Vnímání Prostoru a času Usazenými a Nomádskými Kulturami*. Vyd 1. Praha: Dokořán, 2012, ISBN 9788073633882.
13. EVANS, Caroline. *Fashion at the Edge: spectacle, modernity and deathliness*. New Haven: Yale University Press, 2003, ISBN 0-300-10138-4.

14. FLETCHER, Kate. *Fashion and Sustainability: Design for Change*, Laurence King Publishers, 2012, ISBN-10: 1856697541.
15. FROMM, Erich. *Strach ze svobody*. Vydavateľstvo: Portál, 2014, ISBN 9788026206156.
16. GARDINER, Florence Mary. *The Evolution of Fashion*, Publisher: Forgotten Books, 2012, ISBN-10 1440082960.
17. GLENDA, Bailey. *Harper's Bazaar: Greatest Hits Abrams*; Vyd. 1, 2011, ISBN-10 1419700707.
18. GONZALEZ, Ana Marta. *Identities Through Fashion: A Multidisciplinary Approach*, BloomsburyAcademic, April 15, 2012, ISBN-10 085785058X.
19. HETHORN, Janet. *Sustainable Fashion: Why Now?: A Conversation Exploring Issues, Practices, and Possibilities*, 2008, ISBN-10 156367534.
20. IVERSON, Annemarie. *In Fashion: From Runway to Retail, Everything You Need to Know to Break Into the Fashion Industry*, Clarkson Potter, 2010, ISBN-10 0307463834.
21. KELLER, Jan. *Až na dno blahobytu*. 3. vyd. Praha: Earth Save, 2005, ISBN 8090308570.
22. KELLER, Jan. *Posvícení bezdomovců - Úvod do sociologie domova*. Vydavateľstvo: SLON, 2013, ISBN 9788074191558.
23. LIPOVETSKY, Gilles. *Éra prázdnoty: úvahy o současném individualismu*. V českém jazyce vyd. 4. Praha: Prostor, 2008, ISBN 978-80-7260-190-5.
24. LIPOVETSKY, Gilles, CHARLES Sébastien. *Hypermoderní doba: od požitku k úzkosti*. V českém jazyce vyd. 1. Praha: Prostor, 2013, ISBN 978-80-7260-283-4.
25. LIPOVETSKY, Gilles. *Říše pomíjivosti: móda a její úděl v moderních společnostech*. V českém jazyce vyd. 1. Praha: Prostor, 2002, ISBN 80-7260-063-x.
26. LIZÁK, Pavol, MILITKÝ, Jiří. *Technické textilie*. 1.vyd. Ružomberok: Nadácia pre rozvoj textil. vysokoškol. Vzdelávania, 2002, ISBN 80-968674-0-7

27. MACHALOVÁ, Jana. *Módou posedlí*. Břeclav: Moraviapress a. s., 2002, ISBN 80-861-8147-2.
28. PROKŠA, M. – HELD, Ľ. a kol. 2008. *Metodológia pedagogického výskumu a jeho aplikácia v didaktikách prírodných vied*. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, 2008. 229 s. ISBN 978-80-223-2562-2.
29. SEELING, Charlotte. *Fashion: 150 Years of Couturiers, Designers, Labels*, 2012, ISBN-10 3848001217.
30. SIMMEL, George. Peníze v moderní kultuře a jiné eseje. Sociologické nakladatelství. Praha, 2006. str.108. 80-86429-59-8
31. STERLING, Tina. *Fashion Entrepreneurship: Retail Business Planning*, Fairchild Pubns, Vyd 2. 2011, ISBN-10 1609011341.
32. ŠTRANEKOVÁ, Mária. ZAJACOVÁ, Soňa. *Vybrané kapitoly z předmětu: Technologie oboru/ Design odevu FMK*. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, 2015, ISBN 978-80-7454-474-3.
33. ŠVEC, Štefan a kol. *Metodológia vied o výchove: Kvantitatívno-scientistické a kvalitatívno-humanistické prístupy*. IRIS, 1998. ISBN 8088778735.
34. THOMSON, Henrietta. *Remake it: Clothes*. Thames&Hudson; 1 edition, September 30, 2012, ISBN-10 0500516324.
35. TONČÍKOVÁ, Zuzana. *Ekodizajn koncept manuál*. Vydavateľstvo Technickej univerzity vo Zvolene, 2013, ISBN 978- 80- 228- 2549-8.
36. QUINN, Bradley. *Fashion futures*. Merrell Publishers Limited, 2012, ISBN 978-1-8589-4563-7.
37. ZUBERCOVÁ, Magdaléna M., HASALOVÁ, Eva, ŠIDLÍKOVÁ, Zuzana, VANČO, Martin. *Móda na Slovensku - Stručné dejiny odievania*. Vydavateľstvo Slovart, 2015, ISBN: 9788055611419.

ZOZNAM INTERNETOVÝCH ZDROJOV

[online] Dostupné z: <http://clothes-climate.webnode.cz/odevni-sektor-v-svete/>

[online] Dostupné z: <http://www.christopherraeburn.co.uk/>

[online] Dostupné z: <http://www.sustainable-fashion.com/2014/05/07/fireup/>

[online] Dostupné z: <http://www.brs-vintage.com/pages/sustainable-fashion>

[online] Dostupné z: http://www.ultramodernity.com/2010_04_01_archive.html

[online] Dostupné z: <http://www.dezeen.com/2009/01/27/dezeen-podcast-hussein-chalayan-at-the-design-museum/>

[online] Dostupné z: <http://www.southernfemme.com/stella-mccartney-my-green-hero/#sthash.AMOvQo7I.dpuf>

[online] Dostupné z: <http://www.theguardian.com/sustainable-business/sustainable-fashion-blog/bruno-pieters-honest-by-fashion-label-transparency>

[online] Dostupné z: <http://www.sustainable-fashion.com/about-csf/>
<http://www.elle.com/fashion/shopping/news/a14882/spring-cleaning-old-clothes-recycle/>

[online] Dostupné z: <http://www.dazeddigital.com/fashion/article/21675/1/christopher-raeburn-ss15>

[online] Dostupné z: <https://vimeo.com/4828972>

[online] Dostupné z: <http://jennyessmith.blogspot.sk/2010/02/helen-storeys-wonderland.html>

[online] Dostupné z: <http://showstudio.com/projects/wonderland/movie/>

[online] Dostupné z: <http://www.fabricanltd.com/>

[online] Dostupné z: <http://about.hm.com/en/About/sustainability/commitments/natural-resources.html>

[online] Dostupné z: <http://sustainability.hm.com/en/sustainability/downloads-resources/reports/sustainability-reports.html#>

[online] Dostupné z: http://sustainability.hm.com/content/dam/hm/about/documents/en/CSR/reports/Conscious%20Actions%20Sustainability%20Report%202013_en.pdf

[online] Dostupné z: <http://www.businessdictionary.com/definition/cradle-to-grave.html>

[online] Dostupné z: <http://seetheunseen.co.uk/pdcl2/>

[online] Dostupné z: <http://houseofretro.com/index.php/2013/04/17/andre-courreges-the-coutures-space-captain/>

[online] Dostupné z: <http://socialniteorie.cz/zgmunt-bauman-sociolog-veku-nejistoty/>

[online] Dostupné z: <http://qz.com/816168/the-coming-fast-fashion-boom-in-the-developing-world-spells-big-trouble-for-the-environment/>

[online] Dostupné z: <http://www.mckinsey.com/business-functions/sustainability-and-resource-productivity/our-insights/style-thats-sustainable-a-new-fast-fashion-formula?cid=sustainability-eml-alt-mip-mck-oth-1610>

[online] Dostupné z: <https://www.businessoffashion.com/articles/news-analysis/how-patagonia-transformed-the-circular-economy>

[online] Dostupné z: <http://fashion-map.cz/cs/moda-je-krasna-uvnitr-11>
[online] Dostupné z: <http://www.tur.vlada.gov.sk/>
[online] Dostupné z: <http://www.pressreader.com/uae/the-national-news-arts-life/20081130/281479272266816>
[online] Dostupné z: <https://www.forbes.com/sites/walterloeb/2015/03/30/zara-leads-in-fast-fashion/#18f6448a5944>
[online] Dostupné z: <http://www.studio-orta.com/en/lucy-orta>
[online] Dostupné z: <http://www.doityourself.com/>
[online] Dostupné z: <http://wwd.com/runway/fall-ready-to-wear-2017/paris/comme-des-garcons/review/>
[online] Dostupné z: <http://fashionrevolution.org/>

ZOZNAM ČLÁNKOV A PUBLIKÁCIÍ

ASHJARAN, Ali a Reyhaneh AZARMI. Survey on common bio fibers and polymers in recyclable textiles. Journal of Chemical [online]. 2015, 7(3): 202-208, [cit. 2016-06-02]. ISSN 09757384. Dostupné z: <http://www.jocpr.com/articles/survey-on-common-bio-fibers-and-polymers-in-recyclable-textiles.pdf>

SHARDA, Nidhi L. a V.K. MOHAN KUMAR. Multifarious Approaches to Attain Sustainable Fashion. Nordic Textile Journal [online]. 2012, : 30-37 [cit. 2015-06-02]. ISSN 14042487. Dostupné z: <http://www.nidhilsharda.com/media/publications/multifarious-approaches-sustainable-fashion.pdf>

MOKREJŠ, Pavel. Zpracování průmyslových odpadů obsahujících bílkoviny, Zlín, 2008, Habilitační práce, Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta technologická, ISBN 8073187116.

MILITKÝ, Jiří., KŘEMENÁKOVÁ Dana. Který z materiálů je v ohledu k přírodě nejšetrnější. 2015. Liberec. [cit. 2016-05-25]. [elektronická pošta].

MACHAŇOVÁ, Dagmar. Textilní průmysl a životní prostředí, s13. přednáška

KHARPAL, Arjun. London Fashion Week: Is Sustainability on Trend?[online]. Publikované 13.09.2013. [cit. 2015.05.20]. Dostupné z: <http://www.cnbc.com/id/101032638>

HEATON, Janet. Secondary analysis of qualitative data. [online]. 1998. [cit. 2017-08-02]. Dostupné z: <http://sru.soc.surrey.ac.uk/SRU22.html>

designKULTURE. When the Future Was Ultramodern: Visions from the Space Age. [online]. Publikované 7.2.2010. [cit. 2015.06.22]. Dostupné z: <https://designkultur.wordpress.com/2011/10/11/fashion-when-the-future-was-ultramodern-samples-from-the-space-age/>

FILIPOVÁ, Zuzana. Kukutschová, Jana., Mašláň, Miroslav. Rizika nanomateriálov. [online]. 2012. [cit. 2016.06.22]. ISBN 978-80-244-3201-4. Dostupné z: <http://fyzika.upol.cz/cs/system/files/download/vujtek/rizika.pdf>

ELMAN, Josh. Generation Touch Will Redraw Consumer Tech. [online]. Publikované 29.9.2013. [cit. 2015.05.20]. Dostupné z: <http://techcrunch.com/2013/09/29/generation-touch-will-redraw-consumer-tech/>

LEE, Suzanne. Grow your own clothes. [online]. 2011 Dostupné z: http://www.ted.com/talks/suzanne_lee_grow_your_own_clothes#t-297845

RAIN, Noe. Fabricant's Hardly Wait: Manel Torres' Long Road to Commercializing Spray-On Fabric. [online]. Publikované 20.5.2013 [cit. 2015.05.24]. Dostupné z: <http://www.core77.com/posts/24911/Fabricant-Hardly-Wait-Manel-Torres-Long-Road-to-Commercializing-Spray-On-Fabric>

STYLES, Ruth. The London Gazette: One for One: how TOMS started a fashion revolution. [online]. Publikované 20.3.2012. [cit. 2016.05.24]. Dostupné z: http://www.theecologist.org/green_green_living/clothing/1279694/one_for_one_how_toms_started_a_fashion_revolution.html

ZOZNAM OBRÁZKOV

Obr. 1. 1: <i>Vizualizácia projektu Diet, web stránka, autor: Soňa Zajacová, 2018</i>	16
Obr. 1. 2: <i>Nanášanie vlákien, Instant Dress, autor: Soňa Zajacová, 2015, TUL v Liberci</i>	18
Obr. 1. 3: <i>Príprava materiálových skúšok, Collagen Dress, 2016</i>	20
Obr. 1. 4: <i>Reclaimed future, kabát, autor: Soňa Zajacová, 2015</i>	21
Obr. 1. 5: <i>Kolekcia Nomadic, súťaž Habitus Baltija, Riga, Lotyšsko, autor: Soňa Zajacová, 2015</i>	23
Obr. 1. 6: <i>Vizualizácia kolekcie tričiek Be part of, autor: Soňa Zajacová</i>	25
Obr. 1. 7: <i>Obesity, foto: Mário Vančo, autor: Soňa Zajacová, 2018</i>	26
Obr. 1. 8: <i>Unique Fashion Week, Praha, 2015</i>	40

Príloha A

Příprava filmů na bazi odpadního materiálu (textil, usně) + bílkoviny MgA. Soňa Zajacová (FMK)

Nejprve se zkusí připravit filmy litím

Jako bílkovina se pro začátek použije klih (vyrábí se rovněž z vedlejších produktů, jatečné výroby).

Filmy se budou připravovat na silikonových destičkách o rozměrech 125x69 mm.

Obecně: přísady změkčovadla a odpadu jsou vztaženy na sušinu klihu.

Pracovat se bude se vzducho-suchým klihem. Přepočet na sušinu klihu se zatím dělat nebude.

1. Připraví se 20% (w/v) roztok klihu (K)

- pro potřeby silikonové destičky o rozměrech 125x69 mm se bude pracovat se 40 ml

- tj.: 8 g K + 40 ml H₂O ... přidat ale pouze 30 ml; zbylých 10 ml se přidá v bodě 2.

- rozmíchat na magnetickém míchadle, lze mírně zvýšit teplotu (40 °C)

2. Přidat 25 % glycerolu (GLY), w/w (na navážku klihu)

- vztaženo na sušinu naváženého klihu

- tj.: 2,0 g GLY

- navážka GLY se rozmíchá v 10 ml H₂O a vmísí se k roztoku klihu

- 40 °C, 10 min míchání

3. Přidat odpad rozemletý na jemnost 1 mm (může se zkusit i jemnost 3 mm)

Vyzkoušet následující přísady odpadu, w/w (na navážku klihu):

5% tj. 0,4 g

15% tj. 1,2 g

30% tj. 2,4 g

- odpad se přidá do roztoku a důkladně se promíchá; případně se systém udržuje při 40 °C

4. Vylití disperse na silikonovou desku 125x69 mm.

5. Sušení cca 70 hod při 60 °C v sušárně s cirkulací vzduchu, Separace filmu a testování

Príloha B

Unique Fashion Week '15 a Košice Fashion Week '15

Kolekcia rozšírená o ďalšie modely:

Obr. 1. 8: Unique Fashion Week, Praha, 2015

Od hlavy po päty, Bratislava, 2016

Obr. 1. 9: Výstava od Hlavy po Päty, autor: Soňa Zajacová, Satelit, Bratislava 2016

MgA. Soňa Zajacová

Curriculum Vitae

Osobné údaje:

Dátum narodenia: 21. október 1985
Adresa: A. Sládkoviča 57, Nová Dubnica 018 51
Tel.: 00421 944 334 723
E-mail: sona.zajacova@gmail.com

Vzdelanie

- 2014 – súčasnosť** **Univerzita Tomáša Baťu v Zlíne, Česká republika**
Fakulta multimediálních komunikácií
Odbor: Dizajn odevu, doktorandské štúdium
Stupeň vzdelania: PhD.
- 2013 – 2014** **Univerzita Tomáša Baťu v Zlíne, Česká republika**
Fakulta multimediálních komunikácií
Odbor: Dizajn odevu,
Získaný titul MgA.
- 2010 - 2012** **Univerzita Alexandra Dubčeka v Trenčíne, Slovenská republika**
Fakulta priemyselných technológií
Odbor: Textilné technológie a návrhárstvo
Získaný titul Bc.
-

Zamestnanie / stáže

- Júl 2016 - súčasnosť** **Isadore Apparel, Púchov, Slovenská republika**
Dizajnér, vývojár športových odevov
- Apríl 2016 - Máj 2016** **Isadore Apparel, Púchov, Slovenská republika**
Stáž v módnjej značke
- Apríl 2015** **Technická Univerzita, Liberec, Česká republika**
Katedra materiálového inžinierstva
Výskum ekologického odevného materiálu Instant dress, pod vedením prof. Jakuba Wienera
- Jún 2015 - August 2015** **Lemicom, Zlín, Česká republika**
Návrhy na trička, sieťotlač, sublimačná a digitálna tlač
- Júl 2014 – September 2014** **BOUDICCA, Londýn, United Kingdom**
Stáž vo svetovej módnjej značke

Pedagogická prax

- Február 2017 – Máj 2017** **Fakulta priemyselných technológií v Púchove, Slovenská republika**
Oddelenie priemyselného dizajnu
Pedagogická činnosť

<i>Október 2016- December 2016</i>	Výučba predmetov: dizajn odevu Fakulta priemyselných technológií v Púchove, Slovenská republika Oddelenie priemyselného dizajnu Pedagogická činnosť Výučba predmetov: figurálna kresba I. II., konštrukcie odevov
<i>Október 2015 - November 2015</i>	Fakulty priemyselných technológií v Púchove, Slovenská republika Školiteľ: program Adobe Photoshop, workshop pre pedagógov
<i>Október 2015 - December 2015</i>	Fakulta priemyselných technológií v Púchove, Slovenská republika Oddelenie priemyselného dizajnu Pedagogická činnosť Výučba predmetov: figurálna kresba I. II., dizajn odevu, konštrukcie odevov
<i>November 2015 - December 2015</i>	Fakulty priemyselných technológií v Púchove, Slovenská republika Školiteľ: Netradičné spracovanie textílií, workshop pre pedagógov

Výstavy/ módné prehliadky/ spolupráce

2016 OD HLAVY PO PÄTY

- Bratislava, Slovenská republika
- Výstava v rámci projektu Fashion Live

PROJEKT II. BE PART OF UTB

- UTB, Zlín, Česká republika
- Návrh šatiek

FILM FEST 2016

- Trenčianske Teplice, Slovenská republika
- Výstava módnych fotografií

Z HLAVY NA TELO

- UTB, Zlín, Česká republika
- Výstava módnych kresieb

PROJEKT I. BE PART OF UTB

- UTB, Zlín, Česká republika
- Návrh šatiek

MARKETING & COMMUNICATION OF FASHION BRAND

- Bratislava, Slovenská republika
- Absolvovanie workshopu pre dizajnérov,
- Pod záštitou Czech Fashion Council

18. SALÓN ARCHITEKTOV A INŽINIEROV

- Ministerstvo kultúry, Praha, Česká republika
- Výstava odevov

SKRIPTA PRE ŠTUDENTOV UTB

- UTB, Zlín, Česká Republika
- Spolupráca s Mgr. Art. Máriou Štranekovou ArtD.,
- Kapitola: ECO FASHION

- 2015/16** **COLLAGEN DRESS**
- Technologická fakulta UTB v Zlíne
 - Spolupráca s Doc. Pavlom Mokrejšom
 - materiálové skúšky z kolagénu a hydrolyzátov
- 2015** **KOŠICE FASHION WEEK**
- módna prehliadka kolekcie NOMADIC
- YOUNG TALENTS RANGE ROVER EVOQUE SELECTION**
- Unique fashion week, Praha, Česká Republika
 - Kolekcia NOMADIC
- HABITUS BALTIA**
- Riga fashion week, Riga, Lotyšsko
 - Kolekcia NOMADIC
- 2014** Módne kresby pre značku **ABOUT**
- 2013** **ORANGE FASHION SHOW 2013**
- Bratislava, Slovenská republika
 - ADO 4 MÁRIA ŠTRANEKOVÁ
- 2011** **DESIGN IN RUŽOMBEROK**
- Liptovské múzeum, Ružomberok, Slovenská republika
 - Výstava a módna prehliadka
 - Kolekcia KABUKI
- 2009** **TOP STYL DESIGNER, STYL- KABO 2009**
- Brno, Česká Republika
 - Finalista, kolekcia PORCELAIN
- 2008** **SLOVAK CULTURAL INSTITUTE**
- Viedeň, Rakúsko
 - Výstava a módna prehliadka, kolekcia TRADÍCIA

Odkazy a publikácie:

- <http://fashion-design.blog.cz/en/0902>
- <http://fashionvisionsss.blogspot.sk/2014/11/kosice-fashion-week-day-1.html>
- <http://www.mmagazin.sk/slovensky-cesky-luxus-na-koice-fashion-week/>
- <http://www.uniquefashionweek.com/brands-designers/>
- <https://www.youtube.com/watch?v=TeR0qSE2AIQ>
- <http://www.novinky.cz/zena/styl/161891-video-styl-a-kabo-vyvrcholil-prehliadkou-a-vyhlasenim-navrhare-sezony.html><http://fashion-design.blog.cz/en/0902>
- <http://student.dnes24.sk/foto-krasa-na-prvy-pohlad-toto-dokazu-studentky-136464>
<http://apps.bvv.cz/i2000/Akce/b-styl.nsf/WWWAllPDocsID/IEXP-7M8GFE?OpenDocument&NAV=1>
- <http://figurama.cz/en/years/2013-2/catalog-2013>
- http://www.fmk.utb.cz/pk2013/index_hq.php
- <http://figurama.cz/en/figurama-2/years/2017-2/catalog-2017>
- <http://www.nxt-creatives.eu/artists/sona-zajacova>

Název: Eco Trendy - Eco Friendly

Teze disertační práce

Autor: MgA. Soňa Zajacová, Ph.D

Vydavatel: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Náklad: Vydáno elektronicky

Pořadí vydání: První

Sazba: autor

Publikace neprošla jazykovou ani redakční úpravou.

Rok vydání: 2018

ISBN 978-80-7454-763-8

